

Identiteetti, etiikka, politiikka

Identiteetti?

- Viime vuosikymmeninä yhä suurempi osa kirjallisuudentutkimuksesta kytkeytynyt tavalla tai toisella *identiteetin* käsitteeseen:
- **Psykologiseen:** psykoanalyttinen tulkinta
- **Sukupuoliseen:** feminismi, nais- ja miestutkimus, *gender studies*
- **Seksuaaliseen:** gay- ja lesbotutkimus, *queer studies*
- **Kansalliseen, alueelliseen ja etniseen:** post-kolonialismi, *race studies*
- **Yhteiskunnalliseen:** marxilainen tutkimus, kulttuurintutkimus
- **Biologiskulttuuriseen:** ekokritiikki

Identiteetti

- Identiteetti: samuutta, "olion suhde itseensä"
- Mutta miten ajassa muuttuva voi pysyä samana?
- Onko olemassa identiteetin muuttumaton "ydin", vai onko identiteetti vain yksilön tekojen summa (D. Hume)?
- Onko identiteetti luonnollinen vai rakennettu?

Stuart Hall: Kolme identiteettiä

- Stuart Hall: *Identiteetti*
- A) valistuksen subjekti: keskuksen omaava, jatkuva ja yhtenäinen yksilö
- B) sosiologinen subjektikäsite: identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa
- C) postmoderni subjekti: historiallisesti määrittynyt, ilman kiinteää tai pysyvää identiteettiä, muovautuu suhteessa meitä representoiviin järjestelmiin, virtaava, loputtomasti uudelleen muokattavissa

Essentialismi vs. konstruktivismi

- Essentialismi – identiteetti vakaa, pysyvä, synnynnäinen, luonnollinen
- Konstruktivismi – identiteetti epävakaa, vaihtuva, rakennettu, kulttuurinen
- Jälkistrukturalismin vaikutus 1970-luvulta ->
- 1960-luvun essentialistisen identiteetin liikkeistä (feminismi, luokkatietoisuus, nationalismi) kohti konstruktivistista näkemystä identiteetistä (*queer studies*, diskursiivisen vallan analysointi, post-kolonialismi)

Psykologinen identiteetti

- Freud: jakautunut subjekti: tietoisuus / tiedostamaton
- Lacan, Kristeva: subjekti syntyy kielen mukana
- Klein: subjekti syntyy introjektion ja projektion vuorovaikutuksessa
- Damasio: ei-refleksiivinen "ruumisminä" ja refleksiivinen "sosiaalinen minä" – edellinen "ydinminä", jälkimmäinen kielen ja sosiaalisten suhteiden mukana muuttuva identiteetti

Sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti

- Onko sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen luonnon vai kulttuurin tuote?
- Geenejä vai "performatiivi" (J. Butler)
- Miten kulttuuri pitää yllä sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä hierarkioita?
- Miten niitä on purettu?

Kansallinen identiteetti

- B. Anderson: Kansakunnat "kuviteltuja yhteisöjä"
- Kansallisvaltiot modernin yhteiskunnan projekteja
- Ranskan keskusvalta 1600-l.: yhteinen kieli, yhteinen hallintojärjestelmä
- Globalisaatio: kansakuntien mureneminen?

Luokkaidentiteetti

- Marx: Pääoman jakautumisen muodostamat luokat – aateli, porvaristo, proletariaatti
- Kapitalismin "ideologia": individualismi, jokainen vastaa itsestään (vs. sosialismin "luokkatietoisuus")
- Mutta mitkä ovat 2000-luvun "yhteiskuntaluokat"? Prekariaatti?

Identiteetti ja muisti

- "Your memory is you"
- Kirjoitus – mnemotekninen väline -> identiteetin ulkoistamista?
- Henkilökohtainen muisti – kulttuurinen muisti
- Kulttuurinen muisti: rakentuu usean eri tiedonlajin ja median kautta
- Fiktio: sitoo henkilökohtaisen ja kulttuurisen muistin toisiinsa

Kirjallisuus ja identifikaatio

- *Identification* – samaistuminen, henkilöllisyyden tunnistaminen (vrt. "identification papers")
- Onko i. lukemisessa vain lukijan naiivia samaistumista henkilöihahmisiin?
- Vai voiko nähdä positiivisemmassa valossa?
- Subjektin identiteetti rakentuu kahdensuuntaisessa *identifikaatiossa*, jossa tietoisuuden sisä- ja ulkopuoli refleктоivat ja muovaavat toisiaan (introjektio & projektio)
- Kirjallisuus (niin kirjoittaminen kuin lukeminenkin) on minuuden ja maailman välisen suhteen reflektiota

Narratiivinen identiteetti

- P. Ricoeur: ihmisen identiteetti rakentuu narraation, kerronnan kautta
- Yksi elämä, mutta monta eri kertomusta, monta tapaa jäsentää se kertomukseksi
- Elämänkaari jäsentyy myös yleisön ja kontekstin vaikutuksesta
- Trinh Minh-ha: älä kysy "kuka olet", vaan "kenelle", "miksi" ja "miten"

Identiteetin artikulaatio

- Hall: Identiteetti eri diskurssien "artikulaatiota" tietyssä historiallisessa ajassa ja paikassa
- "articulation": niin "lausumista" kuin "niveltämistä", "yhteen liittämistä"
- Miten kerronta voi näyttää identiteetin artikuloitumisen?
- "Vapaa epäsuora esitys" – usean diskurssin taistelua?

Identiteetin rytmit ja metonymiat

- Kollektiivinen identiteetti rakentuu jaettujen rytmien ja tyylien varassa
- Identiteetti: metaforien ja metonymioiden ketjuja? Minkä kielikuvien kautta esim. kansalliset tai etniset identiteetit rakentuvat?

Hybridit identiteetit

- Maahanmuutto, postkolonialismi
- "Métissage", sekoittuminen
- "Posthumanismi": biologian ja tekniikan liitto
- Kirjoitus: jo itsessään ihmisenä olemisen tekniikka, identiteetin ulkoistamista

Identiteetti ja ideologia

- M. Foucault: vallalla ei keskusta
- Valta sijoittunut diskursseihin, jotka läpäisevät ja tuottavat tietoisuutta
- Althusser: Interpellaatio, subjektiksi kutsuminen
- Gramsci: kulttuuriset tuotteet (kuten kirjallisuus) tarjoaa erilaisia subjektiasemia
- Identiteetti: neuvottelua eri subjektiasemien välillä

Identiteetin kritiikki

- J. Derrida (Politiques de l'amitié, 1994):
"Identiteetin sairaudet" – Samaan kiinnittyvä identiteetti luo Toisen, josta erottautuu
- Nationalismi
- Rasismi
- Sovinismi
- Yksi (minä, valtio) varjelee itseään Toiselta, mutta koska toiseus aina myös osa yhtä, väkivalta kääntyy lopulta myös sitä itseään vastaan

Minimaalinen "minä"?

- Ei kiinteää identiteettiä, ei minuuden vapaata virtausta
- Hall: Poliitiikan edellytys: väliaikaisia, paikallisia sitoutumisia väistämättä fiktiivisiin identiteetteihin